

Bejegening moet beter

'ALSOF IK EEN CRIMINEEL WAS...'

Vernederend, kleinerend, intimiderend. Vraag uitkeringsgerechtigden naar de bejegening die hen ten deel valt, en dit is wat je hoort. Dat kan en moet anders. Daarom is bejegening een van de speerpunten van FNV Uitkeringsgerechtigden.

TEKST EVA PRINS BEELD ROBIN UTRECHT/HH

Na 36 jaar te hebben gewerkt, wordt Henk Toet (60) in 2010 werkloos. Drie jaar en meer dan tweehonderd vergeefse sollicitaties verder, zit hij nog steeds zonder betaalde baan en komt hij in de bijstand. En wat krijgt hij te horen op de eerste groepsbijeenkomst? Het is belangrijk dat jullie discipline en arbeidsvaardigheden leren, oftewel: op tijd leren komen. Toet: 'Dat is toch ronduit kleinerend en beledigend. Ik heb mijn leven lang gewerkt.'

In het 'sollicitatiecentrum' wordt Toet vervolgens de vraag gesteld: 'Waarom denkt u dat u na drie jaar nog geen werk heeft gevonden?' 'Alsof het mijn eigen schuld zou zijn... Gelukkig zit ik zelden om een weerwoord verlegen, dus ik zeg: "Omdat ze een prof. dr. ir. Albert Einstein zoeken van twintig jaar met vijftig jaar werkervaring." Toen bleef het even stil.'

EIGEN SCHULD

Alsof je het je eigen schuld is... Die zin komt ook veelvuldig terug in de verhalen van bijstandsgerechtigden uit de gemeenten Aalten en Oude IJsselstreek. 'Mijn consulent zei letterlijk: dat je nu hier zit, laat zien dat je niet wilt werken en dus is het je eigen schuld', vertelt Ibe Peters (44).

Het verhaal is inmiddels bekend: de sociale dienst van deze gemeenten liet bijstandsgerechtigden verplicht jarenlang zonder loon kunstbloemen vouwen in een koude, onveilige fabriekshal. En de bejegening die hen hierbij ten deel viel, was vernederend en bedreigend. 'De consulenten en werkleiders gaven je het gevoel dat je niks voorstelde, alsof je een crimineel was', zegt Peters, die als werkzoekende administratief medewerker drie jaar in de hal moest werken. Dat laatste gevoel werd nog versterkt door

het feit dat taakgestraften hetzelfde werk deden.

Een keer werd Peters op een intimiderende manier gesommeerd de wc's schoon te maken. Hij werd boos, maar weigeren was geen optie, wist hij. 'Dan zou er gekort worden op je uitkering - daar werd constant mee bedreigd.' 'Een dictatoriaal regime', zo omschrijft hij de situatie in de hal. 'Ik heb bij heel wat bedrijven gewerkt, maar zo heb ik het nog nooit ergens meegemaakt.'

LOSERS

Bejegening staat met stip op nummer één als het gaat om pijnpunten van uitkeringsgerechtigden. Daarom is het ook één van de speerpunten van FNV Uitkeringsgerechtigden. De sector wil onder andere misstanden beter zichtbaar maken en aanpakken, en leden 'wapenen' met informatie over hun rechten. Te beginnen in

'Constante negatieve bejegening is funest voor iemands zelfvertrouwen'

'DE ROTTERDAMSE PAPIERPRIKKER' STAAT INMIDDELS SYMBOOL VOOR DE ZINLOOSHEID EN HET VERNEDERENDÉ VAN DE TEGENPRESTATIE

Rotterdam. Daar voelen mensen die bijstand aanvragen zich door de gemeente behandeld als hufters, losers of fraudeurs, concludeerde de gemeentelijke ombudsman onlangs. Een bevinding die aansluit bij reportages van de televisieprogramma's *Monitor* en *2doc* over 'de Rotterdamse aanpak'. 'De Rotterdamse papierprikkers' staat sinds die uitzendingen symbool voor de zinloosheid en het vernederende van de tegenprestatie.

STIGMA

Dat een denigrerende bejegening van uitkeringsgerechtigden inmiddels gemeengoed lijkt geworden, heeft volgens psychologe Michi Almer veel te maken met het wijdverspreide 'stigmatiserende beeld van luie uitkeringstrekkers die leven op kosten van hardwerkende mensen.' De 'labbekakken-uitspraak' van werkgeversvoorman Hans

de Boer vorig jaar was wat dat betreft exemplarisch. 'Het is de cultuur van succes is een keuze', zegt Almer. 'Als je maar hard genoeg je best doet, dan kom je er wel. En als je het niet hebt gemaakt, dan ligt dat dus aan jezelf, dan heb je niet genoeg je best gedaan en een schop onder je kont nodig.' Met de invoering van de Participatiewet is deze visie, door de tegenprestatie en een strenge aanpak, inmiddels officieel beleid geworden, stelde hoogleraar Gijsbert Vonk in het vorige nummer van het *FNV Magazine*. Er is volgens hem meer en meer sprake van 'een straf op bijstandsafhankelijkheid.' Als een straf en een vernedering. Zo ervaren veel bijstandsgerechtigden hun re-integratie en de tegenprestatie ook, weet Michi Almer. En niet ten onrechte. In Rotterdam wordt eerlijk erkend dat het prikken van papier ook bedoeld is als

afschrikmiddel in de hoop dat mensen ofwel geen uitkering aanvragen, ofwel sneller een baan vinden. Een baan die er in veel gevallen niet is. En ook dat draagt volgens Almer bij aan een negatieve bejegening. 'Een consulent staat voor een onmogelijke opdracht: mensen naar werk helpen dat er niet is. Het makkelijkst is dan om te denken: het ligt aan de uitkeringsgerechtigden; zij zijn sukkel.''

MACHTELOOSHEID

En dat gaan ze zelf op den duur ook geloven – zeker als hen dat elke dag wordt ingepeperd, weet Almer die eind 2014 psychologisch onderzoek deed onder deelnemers aan een verplicht re-integratietraject van de Herstelling in Amsterdam. Dit traject werd, net als dat in Aalten, gekenmerkt door zinloos, geestdodend werk, een vernederende bejegening en

constant gedreig met korten of stopzetten van de uitkering. En daarvan worden mensen letterlijk ziek, constateerde Almer. 'Deelnemers voelen zich gevangen in een situatie van onzekerheid, zinloosheid, willekeur, machteloosheid en uitzichtloosheid, wat leidt tot angsten, piekeren, stress en slecht slapen.' Bovendien concludeert ze dat de trajecten het tegenovergestelde bereiken van wat ze zeggen te beogen. Almer: 'Een dergelijke bejegening is funest voor iemands zelfvertrouwen, en vertrouwen in de samenleving. Terwijl je dat juist heel hard nodig hebt om steeds weer afwijzingen te verwerken en gemotiveerd op zoek te blijven naar betaald werk.' Ibe Peters sluit zich daarbij aan. 'Een constante negatieve bejegening haalt je eigenwaarde enorm naar beneden. Je verliest elke hoop voor de toekomst.'